

s narodnim pjesmama drugih naroda. Vidi se kako je neka tematika rasprostranjena po čitavoj Evropi sve do Balkana. Osim bibliografskih podataka za objavljenu varijantu, autorica upućuje i na druge štampane i rukopisne primjerke i navodi literaturu o dotičnoj pjesmi. Na kraju knjige — po običaju Rowohlt-izdanja — autorica govori općenito o baladama, tj. o njihovom postanku, njihovoj formi kao epsko-dramatskoj pjesmi s liričnim refrenom i njihovu značenju u Skandinaviji srednjega vijeka. Zatim se pod naslovom »Bibliografija« nabrajaju različita skandinavska izdanja balada, prijevodi na njemački jezik i rasprave o njima. Šteta što nisu — barem kao dodatak — objavljene i melodije, jer bi u mnogim slučajevima ili potvrdile rezultate tekstovne analize ili bi na osnovu njih mogli korigirati, odnosno dopuniti neke tvrdnje. Činjenica što se još danas promatra neka vrsta narodne poezije samo s tekstovnog gledišta, a ne u funkcionalnoj i formalnoj potpunosti, predstavlja nedostatak tog inače lijepog i značajnog izdanja.

Zmaga Kumer

NARODNYE BALLADY. Vstupitel'naja stat'ja, podgotovka teksta i pramečanja D. M. BALASOVA. Sovetskij pisatel', Moskva—Leningrad 1963.

Ova izvrsna antologijska zbirka ruskih narodnih balada pojavila se u trenutku aktivno probuđenoga svestranog interesa za problematiku do nedavna zanemarene narodne balade slavenskih naroda (od sovjetskih istraživača posvećuju joj posebnu pažnju P. V. Lintur, B. N. Putilov, N. I. Kravcov, te dakako i autor naše zbirke; značajni referati o baladama održani su na V međunarodnom slavističkom kongresu i objavljeni u prigodnim izdanjima, a rasprave sovjetskih autora o problemima slavenske balade objavljene su u zbornicima »Russkij folklor« tom VIII; »Učene zapiski Instituta slavanovedenija« t. XXVIII; »Voprosy literatury i narodnogo tvorčestva«, Petrozavodsk 1962. i dr.).

Balašovljeva zbirka koja, osim tekstova, sadrži uvodnu raspravu, opsežne bibliografske napomene i tumač nepoznatih riječi, uspjela je da bude podjednako privlačna antologija čitaocu — nestručnjaku prijemljivom za vrijednosti narodne poezije, kao i stručnik istraživaču, bogat dragocjenim informacijama.

Nama jugoslavenskim čitaocima, naviklim na drukčiju fakturu naše narodne pjesme i naših balada, djeluju ove pjesme ritmom svoga tonskoga nepravilnog stiha, čudnim arhaizmima, množnom i lakoćom neočekivanih deminutiva, zvučnom igrom riječi, bizarnom starodrevnošću motiva — neobično i privlačno; utoliko više i neobičnije što u svojoj različenosti otkrivamo ipak ujedno i neporecive zajedničke orbe, čas tematske a čas u onim tko zna kako starim formulama. Takva je, npr., tematska sličnost u motivu o djevojci udatoj za razbojnika koja, perući mužu krvave košulje, naiđe na košulju svoga brata; pa u pjesmi o dvoje rodaka, djevojci i mladiću, neudno oklevetanih zbog nedozvoljene ljubavi i pogubljenih; o sestri koja zbog ljubavnika ubije brata; o mladiću kome svi osim njegove mlade žene uskrate da ga otkupe iz ropstva (u nas, naprotiv, treba djevojku iskupiti); pa cijeli kompleks pjesama o prepoznavanju najbližih rodaka, osobito brata i sestre, pod čudnim okolnostima u tuđinskom ropstvu, vezano često s motivom incesta; o prevarnoj otmici djevojke na brodu; o djevojci ukletoj u biljku itd. Zajedničke formule nalazimo u pjesmama gdje junak umirući moli svoje drugove da mu kraj groba postavie sablju, konja i koplje ili što slično kao spomen budućim prolažnicima; ili pretkazivanje drage osobe da će se vratiti kada izraste neki nemogući plod (npr. kada nikne pijesak); amo pripada i znamenita formula o dvije biljke što izrastu na grobovima nesudjenih ljubavnika i dr.

U uvodnoj raspravi autor nastoji odrediti obilježja ruske narodne balade kao posebne vrste, različite od bilina ili lirskih pjesama, i čini to s temeljitim poznavanjem predmeta i razumijevanjem za probleme stila, slobodan od težnje za krutim shematskim definicijama. Balada je, po njegovu mišljenju, epska (pripovjedna) pjesma izrazito dramskoga karaktera. U središtu njezine pažnje redovito je sudbina čovjeka pojedinca pa se jedino kroz to žarište u baladi očituju ona društvena, etička, povijesna ili filozofska pitanja. Kompozicija se odlikuje »usredotočenjem na jedan konflikt, sažetošću, skokovitim izlaganjem, obiljem dijaloga, ponavljanjima uz dramsku gradaciju«. Skraćivanja teksta ne umanjuju ljepotu balade, čak na-

protiv. Među njezina obilježja ide, uz ostalo, i smisao za simboliku i zagonetno. Autor zastupa, po našem shvaćanju vrlo tačno mišljenje — različito od mišljenja mnogih drugih interpretatora narodnih balada — da prehistorijska starost pojedinih motiva u baladama (npr. o incestu, o pretvaranju čovjeka u drvo, o čudesnom prijelazu rijeke itd.) ne svjedoči o starosti same balade, jer su ti motivi mogli i sekundarno ući u tekst kao već poznato vjerovanje, predaja, poetska shema; ili pak svojim realnim životnim smislom, i pored prividne sličnosti, ti motivi u više slučajeva i nemaju veze s tim dalekim izvorima.

Pisac je razvrstao balade u ove skupine: balade o obiteljskom životu; balade o društvenom životu; povijesne balade; satirične i komične balade; nove balade. Ne možemo se u ovom kratkom osvrtu upustiti u bliže i cjelovito razmatranje tih vrlo zanimljivih skupina, kao ni prekrasnih tekstova što ih one obuhvaćaju, pa se ograničujemo samo na dvije-tri napomene; na upozorenje na one izvanredne primjere starih balada što se prepeću sa stvaram ruskom književnošću; npr. na baladu o »Gorju«, utjelovljenoj čovjekovoj nevolji, među baladama o društvenom životu, za koju je autor s pravom rekao da joj je kompozicija »koliko priprosta, toliko i genijalna«, ili na one čudne balade s prikazima fantastičnih životinja koje kao da su izrasle iz srednjovjekovnih crnamenata i reljefa.

Skupina satiričnih i komičnih balada odudara prilično od ostalih pjesama u knjizi i pitanje je da li im je uopće među baladama mjesto. To su najvećim dijelom parodije, stihovane basne, novele u stihu i sl. Kao kriterij za njihovo uočanje među balade uzima autor dramatičnost kompozicije, no smatram da to samo nije još dovoljno mjerilo, premda je veoma važno, te ne bi trebalo zanemariti ni okosnicu balade iz autorove vlastite definicije: sudbinu čovjeka pojedinca. Uz to baš ti spomenuti siže najvećim dijelom potječu iz međunarodnoga pripovjedačkog repertoara, što je trebalo u bilješci navesti (npr. uz pjesmu »Duren«; ili uz pjesmu o prevarenom mužu Terentiju kojoj autor nalazi porijeklo u starom Novgorodu, što može doduše imati svoje lokalno značenje, ali je tu prvenstveno u pitanju opće prošireni međunarodni siže, poznat po monografiji W. Andersona o starom Hildebrantu).

Vrijeme historijskog života i cvata ruske narodne balade bilo bi, prema autorovim istraživanjima, razdoblje od XIII—XVIII st. U XVIII i XIX st. ne samo da ne nastaju više nove balade u klasičnom stilu nego se i one stare kvare, zaboravljaju i nestaju iz pamćenja. Potkraj XIX st. starinska je balada općenito veoma rijetka vrsta. Kada bi ti autorovi navodi bili baš sasvim ili približno tačni, divna ova antologija ne bi se mogla sastaviti: većina pjesama, naime, kako se lijepo vidi iz autorovih napomena, zapisana je već u XIX a nerijetko i u XX stoljeću.

Zadnji odjeljak knjige obuhvaća nove balade: rimovane, često pijeve pjesme nastale pretežno pod utjecajem romantične literature; te pjesme dolaze na smjenu klasičnoj narodnoj baladi. Umjetnički je njihov pad očigledan; autor vrlo fino analizira pojavu tih pjesama, koje je s pravom unio u zbirku jer su one ipak, nema sumnje, oblik novijeg postojanja folklorne balade. Među tim pjesmama nalazimo i Puškinove i Ljermontovljeve stihove (Čornaja šal', Tamara), kao i one balade koje su u novije vrijeme došle do nas putem filma (Brodjaga, Kočegar), te, napokon, i znamenitu popijevku »Volga, Volga« (Iz-za ostrva na strežen').

Maja Bošković-Stulli

VUK STEF. KARADŽIĆ, O SRPSKOJ NARODNOJ POEZIJI. Za štampu priredio i predgovor napisao BORIVOJE MARINKOVIĆ. Prosveta, Beograd 1964.

U protekloj jubilarnoj Vukovoj godini, u kojoj, na žalost, još nisu počela izlaziti kritički priredena Vukova sabrana djela, publiciran je ipak priličan broj knjiga posvećenih Vukovim Karadžiću. Uz najvažniju i najinteresantniju knjigu među svim tim jubilarnim izdanjima, kojoj je autor Miodrag Popović (Vuk Stef. Karadžić, 1787—1864, Nolit, Beograd 1964) i koja izaziva veoma raznolike sudove, a za sada još čeka svoju ozbiljnu kritičku ocjenu, publicirano je i nekoliko knjiga s izborima iz različitih Vukovih djela. O takvoj je jednoj knjizi riječ u ovom prikazu. Vukovi tekstovi, sabrani u toj knjizi, imaju — prema pogovoru — »principijelan značaj po tome što sadrže suštinu Vukovih pogleda na naše narodno pesništvo«. Autor knjige kazuje u pogovoru kako nije teško »teorijskim uopštavanjima obuhvatiti